

Student Opinions Regarding the Teaching of Social Studies and Science Courses in Outdoor with an Interdisciplinary Approach

Seda Samuk¹, Cemil Cahit Yeşilbursa², Ercenk Hamarat³

¹ Gazi University, Graduate School of Educational Sciences, Ankara, Turkey

^{2,3} Gazi University, Faculty of Education, Ankara, Turkey

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the opinions of middle school fifth grade students regarding teaching social studies and science courses through interdisciplinary approach in outdoor. For this purpose, the study is designed as a case study based on qualitative research method. The working group of the research consists of 15 students in the fifth grade in a private school in Kayseri in the 2018-2019 academic year. The research was conducted in a course outdoor, four kilometers away from the school, to reveal participants opinions about teaching social studies and science courses through interdisciplinary approach. The data are collected using a semi-structured opinion form, and descriptive analysis is used to analyze the data. According to the results of the study elicited from the participants, teaching the two subjects through interdisciplinary approach facilitates learning, increases the permanency of the subjects, and helps students to understand better in a more general and holistic way. Concerning the effects of conducting the process outside of the classroom on the students, it is concluded that it reduces boredom and stress, arouses interest and curiosity, give different perspectives, and had a positive effect on relationships with other friends.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 19.06.2021

Received in revised form: 12.08.2021

Accepted: 11.09.2021

Available online: 01.12.2021

Article Type: Standard Paper

Keywords: Social studies, science, interdisciplinary approach, outdoor, outdoor education

© 2021 JIETP All rights reserved

Extended Summary

1. Introduction

Nowadays, although individuals have lots of opportunities to develop, they may face a lot of problems. To solve these problems, it is extremely important that they can look at the events from a more general perspective. At this point, it is thought that there are a lot of responsibilities for education, schools and our teachers who organize the teaching processes at the school. Dealing with the possible problems which may occur in the course environment and finding solution for them make the students well-prepared for the coming days in their lives. It is extremely important to be able to look at every situation we encounter in a holistic way and to develop ways and methods accordingly. In addition to presenting the course with a holistic approach, it is said that addressing the subject in an appropriate place or environment will be extremely effective in terms of learning. When the subjects of social studies and science lessons were examined in detail, it is observed that they are closely related with each other. Since both courses are currently taught based on interdisciplinary approach, it has been decided to remove the boundaries ruled by many disciplines and teach the integrated subjects of the two courses. In addition, considering the relationship between the subjects

¹ Corresponding author's address: Gazi University, Institute of Educational Sciences, Department of Social Studies Education, Ankara, Turkey
e-mail: sedasamuk38@gmail.com
DOI: <https://doi.org/10.47157/jietp.954814>

of both lessons and the external environment and life, it is aimed to teach the lessons outdoor. Thus, in this study, it was tried to determine the views of students about teaching integrated subjects of social science and science lessons outdoor.

2. Method

In this study, qualitative research method is used as the case study design. The study group of the research consists of 15 students (8 girls, 7 boys) in a private secondary school in Talas district of Kayseri in the 2018-2019 academic year. The study group was determined through easily accessible situation sampling method, as it is easier to access. As the main goal of the study is getting opinions of individuals about teaching social studies and science lessons outdoor through interdisciplinary approach, student took an active role in the process that was mainly based on everyday life affairs. For this reason, qualitative data collection tools, which are thought to be more suitable for the holistic structure of the research, were used instead of standardized quantitative measurement tools. The data were collected using a semi-structured interview form with open-ended questions developed by the researcher. Descriptive analysis was used to analyze the data.

3. Results and Discussion

In this study, it is tried to determine the students' views on the teaching of social studies and science courses in outdoor with an interdisciplinary approach, and students' views are addressed from four angles. When the opinions of the students regarding teaching in outdoor are examined, it is found that the lessons taught in outdoor are more permanent, contributed to their learning with fun, helped them to develop different perspectives, increased their self-confidence, decreased boredom, is an ice breaker among individuals. When the students' views on the interdisciplinary teaching of the courses are examined, they stated that presenting two courses in an interdisciplinary process reduced boredom, increased motivation. Considering the differences of students' opinions regarding the teaching of lessons in and outdoor, it is seen that most of the students preferred that the lessons outdoor. As they state the reasons are the outdoor space reduced boredom and stress, increase the permanency of the knowledge and arouse more curiosity in them. Moreover, they think that clean air was good for them to concentrate better, and they were not bored but rather interested and they also discover new things and can make good relationships. At the end of the research, there may be some suggestions for experts, school administrators and teachers. Examples of activities prepared by both experts and teachers in the outdoor education and interdisciplinary approach can be reproduced and shared. In addition to being open to activities and activities that support student development, the school administration can encourage branch teachers to create teaching processes by adopting an interdisciplinary approach. Teachers can give more place to apply current, innovative, methods, techniques, and strategies in accordance with the outcomes in the lesson process, which will enable students to look at events from a holistic perspective.

Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri Derslerinin Disiplinlerarası Yaklaşımla Okul Dışında İşlenmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Seda Samuk¹, Cemil Cahit Yeşilbursa², Ercenk Hamarat³

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye

^{2,3} Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada, ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin disiplinlerarası yaklaşımla, okul dışı alanda işlenmesine ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışma, nitel araştırma yöntemi temelinde durum çalışması olarak desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kayseri’de özel bir okulda beşinci sınıfta öğrenim gören 15 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların görüşlerini ortaya koymak için sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin disiplinlerarası yaklaşımla oluşturulduğu ders süreci, araştırmanın yapıldığı okula dört kilometre uzaklıkta bulunan okul dışı bir alanda gerçekleştirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış, verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, katılımcılardan iki dersin disiplinlerarası yaklaşımla işlenmesinin bütüncül açıdan daha iyi anlaşıldığı, öğrenmeyi kolaylaştırdığı, konuların kalıcılığını arttırdığı görüşlerine ulaşılmıştır. Sürecin okul dışı alanda işlenmesine ilişkin görüşleri ise sıklığı ve stresi azalttığı, ilgi ve merak uyandırdığı, konulara farklı bakış açıları kazandırdığı, arkadaşlarıyla ilişkilerinin olumlu yönde etkilendiği yönünde olmuştur.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 19.06.2021

Düzeltilmiş hali alındı: 12.08.2021

Kabul edildi: 11.09.2021

Çevrimiçi yayımlandı: 01.12.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, fen bilimleri, disiplinlerarası yaklaşım, okul dışı alan, okul dışı eğitim

© 2021 JIETP Tüm hakları saklıdır

1. Giriş

Öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin etkin rol alması kazandırılmak istenen bilgi, beceri, değerlerin sağlamlığı ve kalıcılığı konusunda önemli olduğu gibi bilgiyi başka durumlara uyarlama, mevcut problemleri çözme becerisi kazandırma açısından da önemlidir. İçinde bulunduğumuz çağ, şartları itibariyle çok fazla karmaşık durum içeren bir yapıdadır. Bu karmaşık durumların başka durumlarla ilişki içerisinde olduğu bilinmektedir. Hal böyle olunca, bu çağda yaşayan bireylerin yaşam becerileri kazanmasının önemi yadsınamayacak bir gerçektir. Bu gerçek, öğrenme öğretme ortamlarının bireylerin etkin katılım sağlayabileceği şekilde düzenlenmesinin, mühim bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Bu düşünce çerçevesinde, öğrenme öğretme ortamlarının öğrencileri süreçte aktif kılacak bir plan dâhilinde düzenlenmesinin, çağın gerektirdiği potansiyelleri bireylere kazandırmada katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Günümüzde bireyler, çok fazla imkân ve gelişmişliğe sahipken aynı zamanda çok fazla problem ve sorunlarla da karşı karşıya kalabilmektedir. Bu sorun ve problemlerin çözümü için bireylerin olaylara daha geniş bir çerçeveden bakabilmesi son derece önemlidir. Bu noktada eğitime, okullara ve bizzat okulda ders işleme süreçlerini düzenleyen öğretmenlerimize çok fazla sorumluluk düştüğü düşünülmektedir. Dış dünyadaki mevcut problemlerin, sorunların veya bunların çözümüyle alakalı yol ve yöntemlerin ders ortamına aktarılması bireyin yaşama iyi bir şekilde hazırlanmasına yardımcı olacaktır. Karşılaştığımız her soruna bütüncül bir gözle bakabilmek ve buna göre çözüm yolu geliştirmek son derece önemlidir.

Ders sürecini disiplinlerarası bir yaklaşımla sunabilmenin yanı sıra, işlenecek konunun muhatabı olan mekân veya alan her nereyse orada ele alınmasının da öğrenme açısından son derece etkili olacağı düşünülmektedir.

1.1. Okul Dışı Eğitim

Okul dışı eğitim, diğer eğitimlerden tüm özellikleriyle farklıdır. Fiziksel ortam genellikle açıkça görülen farklarındandır. Okul dışı eğitimin çoğu var olan eğitim ortamlarından farkı, sürecin verildiği yerdir. Eğitim yeri olarak okul dışı alanın kullanılması farklı öğrenme fırsatlarına olanak sağlamasının yanı sıra özel bilgi ve becerilerin kullanılmasını da sağlar. Okul dışı eğitim; bireylerin fiziksel, duygusal, bilişsel, sosyal ve manevi seviyelerini arttırmak için uğraşır. Bu eğitim bu yönüyle öğrenmede kalitenin üst seviyede olduğu bir noktada bulunabilir (Gilbertson ve diğerleri, 1954, s.4).

Okul dışı eğitim; okul dışında ya da açık havada eğitimdir. Bu tanım bizlere öğrenmenin nerede gerçekleştirileceğini belirttiği gibi öğrenilecek konuyu ve gerçekleştirilecek aktivitelerin amacını da anlatabilir. Okul dışı eğitim, ayrıca müfredatın genişletilmesi için bir yöntem veya süreç ya da doğrudan öğrenme deneyimlerini kapsayan bir süreç olarak da bilinir (Ford, 1986).

Öğrenme-öğretme süreçlerinin sınıf ortamında, belli standartlara göre sunulmasından ziyade gündelik yaşamın ve doğal çevrenin öğrenme sürecine dâhil edilmesi, öğretimin yakından uzağa ilkesini karşılayacağı için bireyler üzerinde olumlu etkiye sahip olabilir. Bunun yanı sıra, konuların öğrenciler tarafından kolay kavranmasına da olanak sağlayabilir. Ayrıca kazanımların öğrenme sürecinde ilgili yer ve mekân içerisinde verilmesi, öğrencilere deneyim ve tecrübe kazandıracığı için öğrenmeyi kolaylaştırabilir. Bilhassa yaşam becerisi kazandırma konusunda büyük öneme sahip olan sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin okul dışında işlenmesinin öğrenciler üzerinde oldukça olumlu etkisi olacağı düşünülmektedir.

Derslerin işlenen konuyla bağlantılı olarak okul dışı bir ortamda ele alınmasının, konuların daha iyi anlamlandırılmasının yanı sıra somutlaşmasına da katkı sağlayacaktır. Özellikle ortaokul öğrencilerinin yaş seviyeleri düşünüldüğünde somutlaştırarak ve deneyim ve tecrübe yoluyla öğrenmenin eğitimleri için son derece önemli olduğu bilinmektedir. Okul dışı eğitiminde bu doğrultuda, öğrenciler üzerinde olumlu bir etkisi olacağı tahmin edilmektedir.

1.2. Disiplinlerarası Öğretim (Bütünleştirerek Öğretim)

Jacobs'a (1989) göre disiplinlerarası yaklaşım, merkezi bir tema, konu, sorun, mesele ya da deneyimleri incelemek için birden fazla disiplinden metodolojiyi ve dili bilinçlice uygulayan bir bilgi, görüş alanı ve müfredat yaklaşımıdır.

Disiplinlerarası öğretim, hem belirli disiplinlere ait bilgi ve becerilerin öğrenilmesine hem de bunların anlamlı bir biçimde bir araya getirilerek kullanılmasına yardımcı olacaktır. İnsanlar genel olarak dış dünyayı bütüncül bir yaklaşım içinde algılama eğiliminde olduğu için disiplinlerarası öğretim, bir takım temel ihtiyaçtır. Günlük yaşamda karşılaşılan şeyler, birden fazla disiplinin konu alanına girmektedir. Bu nedenle, disiplinlerarası öğretimin sunduğu gibi dersler bir bütün içerisinde sunulmadığı zaman, öğrencilere yapay gelebilir. Tek tek disiplinlerin detaylı bilgilerle dolu ve tek bir yöne işaret eden bir şekilde öğrencilerin önüne sunulmasının, öğrenciyi sürece katmaya teşvik edecek motivasyonu vermede yeterli olamayacağı düşünülmektedir. Disiplinlerarası öğretim, öğrencinin doğal öğrenme sürecine ve dünyayı algılayış biçimine daha uygun olduğu için tek tek disiplinlerin ortaya çıkarabileceği bu problemi çözmeye yardımcı olabilecektir. Hemen hemen her eğitim kademesinde, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri gibi temel derslerde hem meslektaşları hem de öğrencileriyle işbirliği yaparak, süreç temelli öğretim planlarını disiplinlerarası öğretim yaklaşımına göre hazırlayarak, konuları öğrenciler için daha anlamlı ve kalıcı hale getirmeyi sağlayabiliriz (Yıldırım, 1996).

Gürgil ve Çetin'e (2018) göre; bütünleştirilmiş program veya disiplinlerarası öğretim; farklı disiplin alanlarını içeren bir konu ya da temanın seçilerek disiplin sınırlarının azaltılıp, seçilmiş olan konu ya da temanın tüm özelliklerini bir bütün halinde öğrencilere sunmayı hedefleyen program yaklaşımıdır. "Disiplinlerarası öğretim" "Bütünleştirilmiş öğretim" adı ile anılsa da alan yazın incelendiğinde çoğunlukla bu adla anıldığı gözlemlenmiştir (Yıldırım, 1996; Duman ve Aybek, 2003; Özçelik ve Semerci, 2016). Bu nedenle, bu çalışmada da bu adla anılması tercih edilmiştir.

1.3. Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri Dersinin Disiplinlerarası Yaklaşımla Okul dışında İşlenmesi

Sosyal bilgiler dersi öğretim programına bakıldığında, konularının tarih, coğrafya, insan hakları ve vatandaşlık olarak ayrı ayrı işlenmesinin değil de disiplinlerarası yaklaşımla, öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2018a, 10). Buradan anlaşılacağı üzere, mevcut durumda sosyal bilgiler dersinin disiplinlerarası bir ders olmasına ek olarak; konuları bütünleştirilmiş bir şekilde öğrencilere sunulması gereken bir ders olduğu görülmektedir. Bu dersin sosyal bilimlerle ilişkisi olduğu gibi, ortaokullardaki birçok ana branş dersleri ile bilhassa; birey, çevre ve toplum arasındaki etkileşimi ele alan fen bilimleri dersi ile ilişkili olması hali hazırda beklenmedik bir unsur değildir.

Kaymakçı'nın (2012) disiplinlerarası öğretimin kullanılmasına bizzat vurgu yapan ve 2005 öğretim programını detaylı inceleyen yayınına bakıldığında, sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin disiplinlerarası ilişkilendirilme oranının 4, 5, 6 ve 7. sınıf seviyelerinde oldukça fazla olduğu görülmüştür. Bu derslerin, öğrencilerin öğrenme sürecine disiplinlerarası bir yaklaşımla entegre edilmesinin eğitim açısından ne tür bir etkiye sahip olacağı önemlidir.

Sosyal bilgiler dersi, konuları ve barındırdığı disiplinlerle alakalı olarak yaşamla ilişkisi üst düzeyde olan bir derstir. Özellikle dış çevrenin ve hayatın öğretiminde sosyal bilgiler dersinin rolü yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinin birçok kazanımının doğal çevreye, okul dışı alana, indirgenerek işlenmesinin yanı sıra derslerin bizzat okul dışı alanda işlenmesinin, öğrencilerin işlenen konulara karşı yöneliminde de olumlu değişiklikler olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler öğretim programı incelendiğinde, sosyal bilgiler dersinin konularının işlenirken okul dışı ortamlardan faydalanmaya önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda okul dışı ortamlar olarak okulun yakın çevresinden başlayarak (okul bahçesi gibi) pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) alanlardan yararlanılabileceği tavsiye edilmiştir (MEB, 2018a, s.10).

Fen bilimleri dersinde öğrencilerin, doğayı keşfetmesi ve insan-çevre arasındaki ilişkiyi anlayabilmesi, birey, çevre ve toplum arasındaki karşılıklı etkileşimi fark etmeleri, günlük yaşam sorunlarına ilişkin sorumluluk almalarını, bu sorunları çözerken fen bilimlerine ilişkin bilgi, bilimsel süreç becerilerini ve diğer yaşam becerilerini kullanmaları hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra doğada ve yakın çevresinde meydana gelen olaylara ilişkin ilgi, merak ve tutum geliştirmeleri de amaçlanmaktadır (MEB, 2018b, s.9). Fen bilimleri dersi de sosyal bilgiler dersi gibi gündelik yaşamla ve dış çevremizle doğrudan ilişkili olan bir derstir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde olduğu gibi fen bilimleri dersinde de yaşam becerileri kazanması ve bunları gündelik yaşama uyarlaması oldukça önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle, sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin konuları da detaylı incelendiğinde birbirleri ile yakından ilişkili oldukları gözlemlenmiştir. Hâlihazırda iki ders de kendi içerisinde disiplinlerarası olduğu için bu çalışmada aradaki sınırlar kaldırılıp disiplinlerarası yaklaşımın mantığı kullanılarak işlenmesi kararlaştırılmıştır. Bunun yanı sıra iki dersin konularının dış çevre ve yaşamla ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda, derslerin okul dışında işlenmesi hedeflenmiştir. Böylece bu çalışmada, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersinin ilişkilendirilerek okul dışında öğretilmesine dair öğrencilerin görüşlerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda;

- Öğrencilerin dersleri okul dışında işlemelerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin derslerin disiplinlerarası yaklaşımla işlenmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin sınıf içerisinde ve okul dışında derslerin işlenmesine dair görüş farklılıkları var mıdır? alt sorularına yanıt aranmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması "nasıl" ve "niçin" sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da

olayı derinliğine incelemesine olanak veren araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.289). Bu nedenle sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin disiplinlerarası yaklaşım ile sınıf dışında işlenmesine ilişkin öğrenci görüşlerinin detaylı ve derinlemesine incelenmesi ve araştırmanın yapısına en uygun desen olması itibari ile araştırma modeli olarak durum çalışması seçilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 öğretim yılında Kayseri'nin Talas ilçesinde yer alan özel bir ortaokulda 5. sınıfta öğrenim gören 15 öğrenci (8 kız, 7 erkek) oluşturmaktadır. Bu araştırma nitel bir araştırma olup araştırmanın çalışma grubu ulaşılabilirliği daha kolay olduğu için amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme tercih edilmiştir.

2.3. Etkinlik Geliştirme Süreci

Bu araştırmanın etkinlik geliştirme sürecinde iki fen bilimleri öğretmeninden ve araştırmacıya ek olarak bir sosyal bilgiler öğretmeninden yardım alınmıştır. Etkinlik süreci tasarlanırken sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin bir arada işlenmesi için iki dersin birbiriyle ilişkilendirileceği kazanımlar belirlenerek etkinlik süreci oluşturulmuştur. Seçilen kazanımlar doğrultusunda öğrencilerin konuları daha iyi anlamaları için ders sürecinin okul dışında gerçekleştirilmesi sağlanmış ve öğrencilerin bu konu hakkındaki görüşleri araştırılmıştır. Araştırmacılar çalışma grubu üyelerinin birbirlerini tanımalarına rağmen birbirleriyle yeterince kaynaşmamış olduklarını gözlemlemesi nedeniyle etkinlikler tasarlanırken, öğrencilerin derse başlamadan önce doğa içerisinde birbirleriyle olan etkileşimini arttırmak için ısındırma etkinliklerine yer verilmiştir. Sürecin gidişatında, konuların özelden genele doğru ilerlemesi dikkate alınmış ve fen bilimleri dersinin kazanımlarına ait etkinlikler ilk başta sunulurken, sosyal bilgiler dersinin kazanımları fen bilimleri dersinde anlatılan konuların üzerine ilişkilendirilerek anlatılacak tarzda tasarlanılmıştır. Öğrencilere çevre bilinci ve duyarlılığı kazandırılmak amacıyla doğayı dinleme ve gözleme etkinlikleri yapılmıştır. İki dersin kazanımıyla ilişkili olan ve doğada bizzat gözleme fırsatı buldukları bitkileri detaylı incelemeleri için bitki inceleme çalışma yaprakları oluşturulmuştur. Böylece öğrencilerin süreçte anlatılan bilgileri çevreleriyle ilişkilendirmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. İki dersin kazanımlarının tekrarını ve değerlendirmesini yapmak amacıyla süreç sonunda eğitsel oyun oynatılmıştır. Araştırmacı tarafından, tüm bu süreç oluşturulurken ilgili alan yazından yararlanılmıştır (Erol-Şahin ve Yeşilbursa, 2018; Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

2.4. Etkinliklere Hazırlık Süreci

Uygulamalar 2018-2019 eğitim öğretim yılının Mayıs ayının dördüncü haftasında gerçekleştirilmiştir. Uygulamalara başlanmadan önce, araştırmanın genel mantığı öğrencilerle paylaşarak süreç hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmanın uygulama süreci için, öğrencilerin eğitim aldığı okula dört kilometre uzaklıkta bulunan okul dışı bir alan seçilmiştir. Öğrencilerin dersin işlendiği alanda rahat hareket etmeleri için doğa şartlarına uygun kolları ve bilekleri örtecek kıyafetler (böcek, diken gibi zarar verecek unsurlardan korunmak için), rahat yürüyebilecekleri spor ayakkabı giymeleri, doğanın tahrip edici unsurlarından etkilenmemeleri için gerekli olabilecek malzemelerin bulunduğu (güneş kremi, şapka, atıştırmalık yiyecekler) çanta hazırlamaları istenilmiştir. Etkinliklerin işleme süreci, iki aşamadan oluşmaktadır. Birincisi, sınıf ortamında gerçekleştirilen etkinliklere hazırlık aşamasıdır. İkinci aşama ise okul dışı alanda etkinliklerin işlendiği etkinliklerin uygulanma aşamasıdır. Birinci aşamada; öğrencilerin izlemesi gereken slayt için akıllı tahtaya gerek duyulmuş ve bir ders saati sınıf ortamında okul dışı uygulamalar için hazırlık aşaması olarak planlanmıştır. Sınıf içerisindeki bir ders saatlik süreçte, öğrencilere uygulama hakkında bilgi verilmiş, fen bilimleri öğretmeni tarafından bitkinin yapısına dair slayt izletilip konu hakkında bilgiler sunulmuştur. Bu aşamada çiçek materyali öğretmen tarafından öğrencilere incelenmiş, açıklama yapılmıştır. Karanfil deneyinin çıktılarını iyi alabilmek için deney düzeneklerinin belli bir süre bekletilmesi gerekmektedir. Okul dışı alanda bu imkân sağlanamayacağından dolayı öğrencilerin tam bir gözlem yapmalarını engellemek adına renkli karanfil deneyi için hazırlıklar sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir.

2.5. Etkinliklerin Uygulanma Süreci

Okul dışı alanda üç ders saati süresince etkinliklerin uygulandığı aşamadır. Bu aşamada şu etkinlikler yer almaktadır:

2.5.1. Isınma Etkinliği

Isınma etkinliklerine bu araştırmada yer verilmesinin en temel sebebi, araştırmacıların çalışma grubunun aynı sınıf üyelerinden oluşmasına rağmen birbirleri arasında tam bir kaynaşmanın olmadığını fark etmeleridir. Öğrencilerden ısınma etkinliği için daire şeklini almaları istenilir. Öğretmen tarafından ısınma etkinliğinin ne şekilde yapılacağı anlatılır. Sahada öğretmenin belirlediği bir alanda öğrencilerin gezinmeleri istenir. Öğretmen komut verdiği zaman öğrencilerin en yakınında bulunan kişi ile selamlaşmaları istenir. Selamlaşma şekli olarak öğretmenin verdiği komut önemlidir. Öğretmen eğer el ile selamlaşın derse el ile selamlaşılır. El ile selamlaşma yapılırken karşıdaki kişi ile göz teması kurulur ve bir kaç dakika sohbet etmeleri istenir. Sohbet bittikten sonra, öğrencilerin belirlenen alan içerisinde tekrar dolaşmaya başlamaları komutu verilir. Öğretmen durmaları için komut verdiğinde, durup en yakınında bulunan kişi ile yine öğretmenin belirlediği şekilde (örneğin parmaklarla) selamlaşıp, sohbet etmeleri istenir. Bu döngü birkaç defa yapıldıktan sonra ısınma etkinliği sonlandırılır.

2.5.2. Renkli Karanfil Deneyi

Renkli karanfil deneyinin amacı, öğrencilerin gövdenin görevlerinin neler olduğunu deney ve gözlem yoluyla daha detaylı anlamalarını sağlamaktır. Bunun yanı sıra okul dışı ortamda bu bilgileri deneyimleyerek, bilgilerin gündelik hayata daha iyi bir şekilde uyarlanması amaçlanmıştır. Bu deney için hazırlık aşamasında, her gruba beyaz karanfiller, kap ve su dağıtılır. Dağıtılan kap içerisine su doldurularak mavi gıda boyası eklenir. Hazırlanan bu suya beyaz karanfiller bırakılarak karanfillerin renginin maviye dönmesi beklenir. Hazırlık aşamasında beklemeye bırakılan renkli karanfil deneyine ısınma etkinliği bittikten sonra okul dışı alanda devam edilir. Okul dışı etkinliklerin gerçekleştirileceği alana çıkıldığında, önceden hazırlanan düzeneğe mavileşen karanfiller, bisturi yardımı ile kesilerek gövdeden bir kesit alınır. Mavi sıvının, gövdenin gözeneklerine kadar ulaştığı gözlemlenir ve gövdenin görevleri hakkında detaylı bilgi öğretmen tarafından verilir.

2.5.3. Terleme Deneyi

Öğrencilerin seçtikleri bitkilerin fotosentez, solunum ve boşaltım yaptığını gözlemlemeleri için terleme deneyi malzemeleri olan şeffaf poşet ve ip tüm gruplara dağıtılır. Öncelikle bitki bir miktar sulanır. Daha sonra bitkinin yapraklı kısmının üzerine şeffaf poşet ip yardımı ile bağlanır. Hazırlanmış olan düzenekler gözlemlenmek için beklemeye alınır. Bir süre bekletildikten sonra su buharının oluşumu nedeniyle poşet üzerinde su damlacıklarının belirdiği gözlemlenir. Deney düzeneği, daha uzun süre bekledikten sonra incelendiğinde su damlacıkları çok daha yoğun oluşacağı için bir gün öncesinden fen bilimleri öğretmeni tarafından saksı bitkisi ile de hazırlanan düzenek öğrencilere gösterilir. Bitkilerin fotosentez, solunum ve terleme olayında yaprakta "stoma" adı verilen gözenekler aracılığıyla gaz alışverişinde bulunduğu anlatılır. Fotosentezle besin yaptığı, besin yapabilmek için su ve suda çözülmüş halde bulunan mineral tuzlara ihtiyaç duyduğu ve bu tuzların bitkinin köklerindeki emici tüyler aracılığıyla su ile birlikte emilerek yapraklara kadar geldiği, yapraklara gelen fazla suyun yaptığımız deneyde de gözlemediğiniz gibi buhar halinde dışarı atıldığı bilgisi öğrencilere verilir. Tüm bu bilgilerin, bitkilerin bulunduğu okul dışı alanda verilmesinin ve deneyin sahada yapılmasının nedeni, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri gündelik yaşama daha kolay uyarlanmasını sağlamaktır.

2.5.4. Doğayı Dinleme Etkinliği

Doğayı dinleme etkinliğinde amaç, öğrencilerin doğaya karşı bir bilinç kazanmaları ve çevre duyarlılıklarını arttırmaktır. Bu etkinlikte her grubun kendi içerisinde daire şeklinde sırt sırta vererek oturmaları ve o şekilde doğadaki sesleri dinlemeleri istenir. Dinledikten sonra, duydukları sesleri not

etmeleri ve daha sonra grup içerisinde tartışarak yazmaları istenir. Burada amaç grup üyelerinin etkileşimini arttırarak, birbirlerinin duyamadıkları sesleri fark edip farkındalık yaratmaktır.

2.5.5. Bitki İnceleme Etkinliği

Tüm grup üyelerine daha önce öğretmen tarafından doğadan toplanan bitkiler dağıtılır ve dileyen öğrencilerin de çevrelerinden bitki toplamaları istenir. Bitkiler dağıtıldıktan ve öğrenciler tarafından toplandıktan sonra bitkinin kök, gövde, yaprak, çiçek vb. bölümlerinin incelenmesini sağlayan bitki inceleme çalışma yaprağı verilir ve yönergelerin doldurulması istenir. Bu etkinlikte amaç, öğrencilerin her zaman yanından geçtikleri veya üzerine bastıkları bitkileri detaylı incelemeleri ve hem sosyal bilgiler hem de fen bilimleri derslerinde gördükleri bitki ve bitki örtüsü konularını temelden öğrenmelerini sağlamaktır.

2.5.6. Bitki Örtüsü ve Nüfus Etkinliği

Bu etkinlikte, bitkinin yapısını öğrenmiş olan öğrencilere bitkinin ve bitki örtüsünün yerleşme ve nüfus üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu doğaya getirilen ayaklı tahta sayesinde sosyal bilgiler öğretmeni tarafından düz anlatım yöntemi ile anlatılır. Bu bilgilerin sınıf içerisinde değil de okul dışı alanda verilmesiyle, bitkilerin yetiştiği sahada öğrendikleri fen bilimleri dersine ait bilgilerin sosyal bilgiler dersi ile bizzat bağlantılı olduğunu kavratmak, bu derslerin yaşamla ilişkili olduğunu farkına vardtırmak ve öğrencilere gündelik yaşamla okul dersleri arasında bağ kurdurtmak amaçlanmıştır.

2.6. Değerlendirme Süreci

Tüm çalışmalar bittikten sonra değerlendirme süreci olarak örümcek ağı etkinliğine geçilmiştir. Oyun olarak düzenlenen bu etkinlikte amaç, öğrenilen konuların tekrarını yapmaktır. Oyun için hem sosyal bilgiler dersinin kazanımına uygun hem de fen bilimleri dersinin kazanımına uygun sorular daha önceden öğretmenler tarafından oluşturulmuştur. Tüm sınıfın daire konumunu alması istenmiştir. Öğretmen tarafından çamaşır ipinin, bir ucu ilk soruyu cevaplayacak öğrenciye uzatılır. Öğrenciye sorusu öğretmen tarafından sorulur. Eğer soruyu doğru bilirse, diğer soruyu cevaplayacak olan arkadaşını seçecektir. Bilemezse, öğretmen tarafından başka bir öğrenciye soru sorulur ve ip ona verilir. Sorunun cevabını bulan öğrenci tarafından ip, diğer arkadaşına verilir ve döngü bu şekilde devam eder. Sorular cevaplandıkça ortada çamaşır ipinden bir örümcek ağı oluşturulmuş olur.

2.7. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, bireyin öğrenme sürecinde sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin disiplinlerarası yaklaşımla okul dışında işlenmesine dair görüşlerini almak temel amaç olduğu için süreçte öğrencinin aktif rol aldığı ve daha çok yaşantıya dayalı olduğu göz önünde bulundurulmuştur. Bu sebeple, standartlaştırılmış nicel ölçme araçları yerine araştırmanın bütüncül yapısına daha uygun olduğu düşünülen nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu soruların bulunduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanılmıştır. Görüşmeler okul ortamında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler için görüşme formu hazırlanırken, iki alan uzmanından görüş alınmıştır. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda görüşme formunun son hali oluşturulmuştur. Görüşme formunda yer alan sorular şu şekildedir;

1. Okul dışında derslerin işlenmesi öğrenme açısından faydalı mı? Neden?
2. Okul dışı eğitimi okuldaki eğitimle karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz?
3. Etkinlikler hakkında neler düşünüyorsunuz, en beğendiğiniz etkinlik hangisi oldu? Neden?
4. Okul dışında öğrendiğiniz bilgilerin sınıf ortamında öğrendiğiniz bilgilere göre kalıcı olacağını düşünüyor musunuz? Neden?
5. Yürütülen programı beğendiniz mi? Neden?

2.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz; elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı, görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak için sık sık doğrudan alıntılarının kullanıldığı ve elde edilen sonuçların neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde yorumlandığı analiz tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.239). Betimsel analizde, veriler görüşülenlerden elde edildiği şekilde, değiştirilmeden alıntılar şeklinde aktarılır ve temalar altında toplanır. Veriler araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Analiz sürecine bir araştırmacı katılmıştır.

Çalışmanın iç geçerliliğini sağlamak adına; çalışmada kullanılması amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan görüşme formu için çalışma öncesinde iki akademisyenin uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda gerekli düzenlemeler ve eklemeler yapılmıştır. Hazırlanan görüşme formu için araştırmaya katılmayan iki öğretmene formlar okutulmuş soruların okunabilirliği ve anlaşılabilirliği açısından değerlendirmeler alınmıştır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda görüşme formu tekrardan düzenlenmiştir. Görüşmeler yapılmadan önce araştırma ile alakalı öğrenciler bilgilendirilmiş ve doğal bir süreç yakalanmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler yaklaşık otuz dakika sürmüştür. Görüşmeden elde edilen cevaplar bulgular kısmında bire bir alıntılar şeklinde sunulmuştur.

Çalışmanın dış geçerliliğini sağlamak için; araştırmanın modeli, çalışma grubu, etkinlik geliştirme süreci, etkinliklerin uygulanma süreci, veri toplama araçları, verilerin analizi, bulgular kısmı ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Ayrıca dış geçerliliği arttıran bir unsur olarak çalışma grubu araştırmanın amacına katkı sunacak kişilerden oluşmaktadır. Görüşmeler sırasında kayıt cihazı kullanılmış oluşabilecek veri kaybının önüne geçilmiştir. Bulgular yorum yapılmadan okuyucuya sunulmuştur.

Katılımcıların görüşleri, gizlilik esasına dayanılarak, isimleri verilmeden kodlanarak aktarılmıştır. Buna göre, görüşmeye katılan katılımcılar için öğrenci olduğunu ifade etmesi açısından "Ö" harfi kodlanmış ve her katılımcıya kodunun yanında "Ö1, Ö2, Ö3 vb." şeklinde bir numara verilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde, görüşme formunda yer alan sorular alt problemlere göre gruplanmış ve bulgular sunulmuştur.

3. Bulgular ve Yorum

Araştırma neticesinde elde edilen veriler analiz edildiğinde ulaşılan bulgular tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Verilerin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Tema ve Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
1. Bireye Katkı	Öğrenmeye Katkı Kişiliğe Katkı
2. Doğa	Birey Üzerinde Etki Öğrenme ve İlişkiler Üzerinde Etki
3. Etkinlikler	Eğlenmeye Katkı İlişkileri Düzenlemeye Katkı
4. Bilginin Kalıcılığı	Duyularla Kalıcılık Öğretici Farkındalıkla Kalıcılık
5. Bağlantılı Konular	Dersler Arası Bağlantı

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmada elde edilen verilere göre ana tema ve alt temaların oluşturulması sürecinde araştırmacı ayrı ayrı tüm dökümleri okumuş ve yine birbirinden bağımsız olarak alt temaları oluşturmuştur. Veriler, beş ana tema altında toplanmıştır. “Bireye Katkı” ana temasının altında “Öğrenmeye Katkı” ve “Kişiliğe Katkı” gibi iki alt tema oluşturulmuştur. “Doğa” ana teması altında ise “Birey Üzerinde Etki” ve “Öğrenme ve İlişkiler Üzerinde Etki” gibi iki alt tema oluşturulmuştur. “Etkinlikler” ana teması altında “Eğlenmeye Katkı” ve “İlişkileri Düzenlemeye Katkı” şeklinde alt temalar ortaya çıkmıştır. “Bilgilerin Kalıcılığı” ana teması altında “Duyularla Kalıcılık” ve “Öğretici Farkındalıkla Kalıcılık” olmak üzere iki alt tema yer almaktadır. “Bağlantılı Konular” ana teması altında “Dersler Arası Bağlantı” olmak üzere bir alt tema yer almaktadır.

Bu kısımda, sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin disiplinlerarası yaklaşımla sınıf dışında işlenmesine ilişkin görüşleri bire bir görüşmelerde elde edilen verilerle ortaya koyulmuştur.

Tablo 2. Ana Tema 1: Bireye Katkı

Alt Temalar	Kodlar
1.1.Öğrenmeye Katkı	Görerek Öğrenme (Ö.8, Ö.5) Akılda Kalıcı (Ö.9) Anlamayı Sağlayıcı (Ö.7, Ö.3, Ö.2, Ö.12) Eğlenceli ve Öğretici (Ö.5, Ö.2, Ö.11, Ö.1) Rahatlatıcı (Ö.4) Dikkat çekici (Ö.3) Farklı Bakış Açıları (Ö.3, Ö.2) İlgi Çekici (Ö.3)
1.2.Kişiliğe Katkı	Kişiliği İyileştirici (Ö.4) Güven Arttırıcı (Ö.4)

Öğrencilerin sınıf dışında ders işlemenin öğrenme açısından faydalı olup olmadığına ilişkin görüşleri, “Bireye Katkı” ana teması ile “Öğrenmeye Katkı” ve “Kişiliğe Katkı” olmak üzere iki alt temada incelenmiştir. “Öğrenmeye Katkı” sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin disiplinlerarası yaklaşımla sınıf dışında işlenmesinin öğrenmeye ne tür katkı sağladığını belirtmektedir.

Öğrenmeye katkı alt temasına ait görüşler şu şekildedir:

Ö.8: *“Çok faydalı oldu hocam; çünkü sınıfta işleyerek biraz sıkıcı geliyordu. Görerek öğrendik daha anlamlı oldu.”*

Ö.9: *“Doğayla alakalı bir şey öğrendiğimizde doğada olmamız daha da aklımızda kalıcı olmasını sağladı.”*

Ö.11: *“Bence faydalı oldu hocam hem oyun oynadık, eğlendik, ders işledik.”*

Ö.2: *“Daha iyi öğrenmiş olduk farklı şekillerde öğrendik örneklerle.”*

Ö.4: *“Öğretmenim mesela dersteysen kendini böyle bir yerde kısıtlı olup orada ders işliyormuşum gibi oluyor. Yine burada da dersleri anlıyoruz ama sanki doğada biraz daha kendimi salarak ders dinledim. O yüzden daha iyi oldu.”*

Ö.3: *“Bütün derslere konulara falan farkı bir bakış açısından falan bakıyoruz ve daha farklı ilgi duyuyoruz.”*

Kişiliğe katkı alt temasına ait görüşlerde, sürecin öğrencilerin kişiliklerine ne derece katkı sağladığıyla alakalıdır.

Öğrenci görüşü şu şekildedir:

Ö.4: *“Benim aramda sinekle mesafe vardı. Ona rağmen ben orada ders işledim ve mesela ona da faydası oldu o fobimi yendim. Ben orada kendime güvenerek ders işledim.”*

Tablo 3. Ana Tema 2: Doğa

Alt Temalar	Kodlar
2.1.Birey Üzerinde Etki	Temiz Hava (Ö.5, Ö.4) Stres Azaltıcı (Ö.2) İlgi Arttırıcı (Ö.3) Rahatlatici (Ö.4) Keşfedici (Ö.5)
2.2.Öğrenme ve İlişkiler Üzerinde Etki	Dikkat Arttırıcı (Ö.6, Ö.3, Ö.12) Birleştirici (Ö.8) Anlamayı Kolaylaştırıcı (Ö.1, Ö.2, Ö.4,) Etkileşimi Arttırıcı (Ö.11) Kanit sunucu (Ö.3)

Sınıf dışı eğitim ve okuldaki eğitimle alakalı görüşleri, “Doğa” ana teması ile “Birey Üzerinde Etki” ve “Öğrenme ve İlişkiler Üzerinde Etki” alt temalarıyla belirtilmiştir. “Birey Üzerinde Etki” alt temalarında bulunan görüşler, sınıf dışında işlemenin onlara kendilerini daha huzurlu hissettirdiği ile alakalıdır.

Öğrencilerin birey üzerinde etki alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Ö.4: “Burada tam havayı çekerek ders işleyemiyorsun mesela pencereyi açıyorsun o da küçücük bir şey zaten doğadayken her yer hava o daha iyi bence”

Ö.2: “Doğada olunca en azından daha doğal ortamda oluyoruz daha hoş oluyor stresimizde azalıyor.”

Ö.3: “Doğada atmosfer daha farklı daha çok dikkatimi toplayabiliyorum ya da böyle daha çok ilgi duyuyorum konulara sınıfın içindeyken hani buradayken sıkılabiliyorum bazen ama oradayken hiç sıkılmıyorum yani çünkü ilgi duyuyorum konulara merak ediyorum daha çok.”

Ö.4: “Doğadayken kendimi nasıl oturabileceğimi falan var ama sınıftayken geliyorsun illa sandalyeye doğru dürüst oturman lazım. Kalem kutunu falan doğru düzgün koymak lazım ama orada kalem kutumu istediğim bir yere koydum. İstedğim gibi oturabildim yazımı yazabildim. Rahat oldum biraz daha.”

Ö.5: “Hem böyle yeni şeyler görebiliyoruz yeni şeyler keşfedebiliyoruz.”

Öğrenme ve ilişkiler üzerinde etki alt temasına dair öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Ö.6: “Doğada daha sessiz oluyoruz sınıf ortamına göre hem de açık alan ya daha dikkatli dersi dinleyebiliyoruz.”

Ö.8: “Grup grup öğrendik ya daha iç içe oldu bence. Normalde sınıfta hep kavga dövüş oluyor.”

Ö.11: “Arkadaşlarımızla etkileşimimiz arttı. Kızlı erkekli grup olduğu için sevmediğimiz arkadaşlarımızın iyi yönlerini bulduk sevmeye başladık.”

Ö.2: “Çünkü doğada olunca daha farklı şekilde yapıyoruz. Orada daha çok seçeneğimiz oluyor.”

Ö.3: “Bazı konuları örnek verdiğiniz zaman doğada olduğunuz için gösterebiliyorsunuz.”

Tablo 4. Ana Tema 3: Etkinlikler

Alt Temalar	Kodlar
3.1.Eğlenmeye Katkı	Eğlendirici (Ö.4, Ö.2, Ö.8, Ö.9) Doğayla Bütünleştirici (Ö.11) Zevk Verici Öğrenme (Ö.3, Ö.6, Ö.10)
3.2.İlişkileri Düzenlemeye Katkı	İlişkileri Düzenleyici (Ö.1, Ö.4)

Etkinlikler hakkındaki görüşleri “Etkinlikler” alt teması ile “Eğlenmeye Katkı” ve “İlişkileri Düzenlemeye Katkı” şeklinde iki alt tema altında toplanmıştır.

Eğlenmeye katkı alt temasına dair görüşler şu şekildedir:

Ö.1: “Hocam etkinliklerin hepsi çok güzeldi ben çok beğendim.”

Ö.8: “Çok iyiydi oyunlar falan mükemmel öğrenmemi sağladı.”

Ö.11: “Bence güzeldi doğaya iç içe olmamızı sevdim.”

Ö.6: “Çok güzeldi. Hem çok eğlenceliydi hem de öğreticiydi. Çok katkısı oldu.”

İlişkileri düzenlemeye katkı alt temasına dair görüşler şu şekildedir:

Ö.1: “Hocam mesela erkekler bize biraz soğuk davranıyorlardı. Bu grupta daha sıcak davrandılar, ısındık.”

Ö.4: “Örümcek ağı etkinliğini ben çok sevdim mesela aklıma şöyle bir şey geldi. Aramızdaki buzları o ipe çekiyormuşuz gibi buzları kırıyormuşuz gibi geldi.”

Öğrencilere: “En beğendiğiniz etkinlik hangisidir?” sorusu sorulduğunda araştırmaya katılan her öğrenci en beğendiği etkinliğin “Örümcek Ağı” etkinliği olduğunu belirtmiştir.

Tablo 5. Ana Tema 4: Bilginin Kalıcılığı

Alt Temalar	Kodlar
4.1.Duyularla Kalıcılık	Duyulara Hitap Eden (Ö.2, Ö.8) Kalıcılığı Arttırıcı (Ö.5, Ö.9, Ö.4, Ö.12)
4.2.Öğretici Farkındalıkla Kalıcılık	Farkındalığı Arttırıcı (Ö.11) Seçenek Arttırıcı (Ö. 2, Ö.7) Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı (Ö. 3) Detaylı İçerik Sunucu (Ö.4) Odaklandırıcı (Ö.12) Anlamayı Kolaylaştırıcı (Ö.11)

Öğrencilerin sınıf dışında öğrendiğiniz bilgilerin sınıf ortamında öğrendiğiniz bilgilere göre daha kalıcı bulup bulmadıklarına ilişkin görüşleri “Bilginin Kalıcılığı” ana teması ile “Duyularla Kalıcılık” ve “Öğretici Farkındalıkla Kalıcılık” alt temalarında toplanmıştır.

Duyularla kalıcılık alt temasına ait öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Ö.5: “Evet çünkü hem bu anı gibi oluyor unutmuyorsun. Dışarda arkadaşlarıyla ders işlemek anı gibi oluyor bence.”

Ö.9: “Evet, çünkü orada farklı bir senaryo yaşadığımdan onu farklı bir şekilde düşünebiliyorsun. Şimdi şöyle bir şey diyeyim, ben şöyle yapıyorum. Mesela farklı bir şey olduğunda onun üzerine düşünebiliyorum. Mesela şu olduğu gün şu yaşandı gibi her gün aynı sınıfta olunca o karışıyor mesela başka bir yere gidip başka şey yapınca onu öyle düşünüyorsun. Aklına öyle geliyor.”

Öğretici farkındalıkla kalıcılık alt temasına ait öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Ö.11: “Evet hocam, hem doğayla iç içeyiz arkadaşlarımızla iç içeyiz sizinle iç içeyiz bir sürü çiçek tanıdık hiç bilmediğim çiçekleri öğrendim.”

Ö.2: “Burada akıllı tahtadan yapıyoruz veya bazenleri bir şey açıp izliyoruz ya da aşıya iniyoruz laboratuvara küçük bir deney yapıyoruz ama doğada daha fazla seçeneğimiz oluyor görsel anlamda ve materyal anlamında.”

Ö.3: “Yani ben ilgi duyduğum için daha böyle bilinçaltıma yerleşiyor.”

Ö.4: "Mesela hocam öğretmenimiz sınıfa yapay çiçek getirmişti ama orada pek bir şey düşünmemiştim; çünkü altı üstü yapay çiçek dedim. Ama burada mesela iyice mesela o kullarını falan inceledim. Yapraklarına falan baktım, damarlarını falan merak ediyordum zaten ben onları detaylı incelemeye çalıştım."

Ö.12: "Evet burada dinleyince bazen şey oluyor başka bir yere dalmıyorum orada dalmıyorum."

Ö.11: "Hocam sınıfta sadece yazı yazıyoruz ya da tahtadan açıp izliyoruz. Doğada bana güzel gelen bir şeyler var. Yine tahta götürdük ama çok az yazı yazdık siz konuşarak anlattınız. Daha çok anladım ben."

Tablo 6. Ana Tema 5: Bağlantılı Konular

Alt Temalar	Kodlar
5.1.Dersler arası Bağlantı	Ders Süreciyle İlgili (Ö.11, Ö.1, Ö.2, Ö.4, Ö.5, Ö.9) Anlamayı Kolaylaştırıcı (Ö.3) Sıkıcılığı Azaltıcı (Ö.8)

Öğrencilerin yürütülen programı yani iki dersin disiplinlerarası yaklaşımla ele alınmasını beğenip beğenmediğine ilişkin görüşleri, "Bağlantılı Konular" ana teması altında "Dersler arası Bağlantı" alt temasında toplanmıştır.

Öğrencilerin bu alt temayla alakalı görüşleri şu şekildedir:

Ö.1: "Evet hocam çünkü benziyorlar ikisi de birbiriyle alakalı konular olduğu için daha iyi anladım çünkü birleştikleri için"

Ö.2: "Evet, konularda zaten birbiriyle uyuyor. O yüzden iki dersinde bir konu şeklinde daha iyi öğrenebiliyoruz."

Ö.3: "Hocam siz önce bitkiyi anlatınca sizin bitki örtüsünü anlatınca hiç sıkıntı çekmedim daha rahat anladım. Bu Matematikte de olurdu Türkçede de olurdu mesela. İlişkili konular seçilirse ki var böyle ben görüyorum hocam daha iyi anlaşılabilir."

Ö.8: "Hocam daha güzel oldu tek ders işleyince sıkıcı oluyordu biraz ben fen dersini pek sevmiyorum o yüzden sıkılıyorum ama sosyal çok seviyorum ikisini birlikte işleyince daha iyi oldu."

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma ile sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin disiplinlerarası yaklaşımla okul dışında işlenmesine ilişkin öğrenci görüşlerinin neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin dersleri okul dışında işlemelerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, okul dışında işlenen derslerin daha kalıcı olduğu, eğlenerek öğrenmelerine katkı sağladığı, farklı bakış açıları geliştirmelerinde yardımcı olduğu, kendilerine güvenlerinin arttığı, sürecin sıkıcılıktan çıktığı, bireyler arasında buzların kırılmasını sağladığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Benzer şekilde Avcı ve Gümüş'ün (2020) okul dışı eğitime dayalı etkinliklerle sosyal bilgiler dersine yönelik dördüncü sınıf öğrencilerinin tutumlarını inceledikleri çalışmasına bakıldığında öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna ulaşıldığı görülmüştür.

Öğrencilerin derslerin disiplinlerarası işlenmesine ilişkin görüşleri incelendiğinde, iki dersin disiplinlerarası olarak sunulmasının sıkıcılığı azalttığını, motivasyonlarını arttırdığını, birbiriyle bağlantılı ve bütüncül açıdan sunulduğu için konuların akıllarında daha fazla kaldığını, daha iyi ve rahat öğrendiklerini belirtmişlerdir. Gürgil ve Çetin'in (2018) çalışmalarına bakıldığında da disiplinlerarası yaklaşımın (bütünleştirilmiş program uygulamalarının) öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin motivasyonlarını arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin sınıf içerisinde ve okul dışında derslerin işlenmesine dair görüş farklılıklarına bakıldığında, öğrencilerin çoğunluğunun derslerin okul dışında işlenmesini tercih ettiği görülmüştür. Bunun nedeninin, okul dışı alanın sıkıcılığı azalttığı, temiz havanın onlara iyi geldiği, streslerini azalttığı şeklinde belirtmişlerdir. Ek olarak; okul dışı alanda dikkatlerini daha iyi topladıklarını,

sıkılmayıp aksine ilgi duyduklarını, yeni şeyler keşfettiklerini, okul dışı alanda bile iyi ilişki kurduklarını, böyle işlenen bir ders ile bilginin kalıcılığını arttırdığını, daha çok merak uyandırdığını belirtmişlerdir. Alan yazına bakıldığında sosyal bilgiler dersinde okul dışı etkinliklerin uygulanmasının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılan çalışmalara rastlanmıştır (Karakaş-Özür ve Şahin, 2017, s.324). Bu çalışmanın bir diğer muhatabı olan fen bilimleri dersine ait Sontay, Tutar ve Karamustafaoğlu'nun (2016) okul dışı öğrenme ortamlarından birisi olan "Planetaryum" gezisi ile ilgili 8. sınıf öğrencilerinin görüşlerine ulaşmak istedikleri çalışmada yapılan gezi sonrasında öğrenciler, fen öğrenimi açısından bu gezinin uygun olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak bilgilerin daha kalıcı hale geldiğini ve bu tür okul dışı öğrenme ortamlarının eğlenceli ve etkili olduğu için yapılması gerektiğini ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Yapılan bu çalışmalar ile kazanıma uygun olarak gerçekleştirilen okul dışı faaliyetlerin hem sosyal bilgiler dersinde hem de fen bilimleri dersinde öğrencilerin eğitim hayatını olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Öğrencilerin beğendikleri etkinliğin hangisi olduğuyula alakalı görüşlere bakıldığında, etkinliklerin tamamını çok sevmelerinin yanı sıra görüşme yapılan her öğrenci en beğendikleri etkinliğin "Örümcek Ağı" etkinliği olduğunu belirtmiştir. Etkinlikleri sevme nedenlerine bakıldığında, etkinliklerin doğayla iç içe olmasını, etkinliklerin hem öğretici hem de eğlendirici olmasını, bireyler arası ilişkilerin iyileştirmesine katkı sağlaması sıralanmıştır.

Çalışmada görülmüştür ki, sosyal bilgiler dersinin ve fen bilimleri derslerinin disiplinlerarası yaklaşımla okul dışında işlenmesi öğrencilerin öğretim sürecine olumlu katkı sağlamış ve olaylara bütüncül açıdan bakma fırsatı sunmuştur. Araştırmanın sonunda; uzmanlara, okul idarecileri ve öğretmenlere aşağıdaki öneriler verilebilir;

- Okul dışı ve disiplinlerarası yaklaşım konusunda, gerek uzmanlar gerekse öğretmenler tarafından hazırlanan etkinlik uygulama örnekleri çoğaltılabilir ve paylaşılabilir.
- Okul idaresi, öğrenci gelişimini destekleyen etkinliklere ve faaliyetlere açık olmasının yanı sıra branş öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşımı kullanarak öğretim süreçleri oluşturmalarında teşvik edici çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenler, öğrencilerin olaylara bütüncül açıdan bakmalarını sağlayacak, güncel, yenilikçi, yöntem, teknik ve stratejilere ders sürecinde daha fazla yer verebilir.

Kaynakça

- Avcı, G., & Gümüş, N. (2020). Sınıf dışı eğitime dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik ilköğretim dördüncü sınıf öğrenci tutumlarının incelemesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 89-106.
- Duman, B., & Aybek, B. (2003). Süreç temelli ve disiplinler arası yaklaşımların karşılaştırılması. *Muğla Üniversitesi SDE Dergisi*, 11, 1-12.
- Erol-Şahin., A. N., & Yeşilbursa. C. C. (2018). Tarih bölümü öğrencilerinin alan gezileri ve müze ziyaretlerine ve müzede yapılan etkinliklere yönelik görüşleri. *Turkish History Education Journal*, 7(2), 555-577.
- Ford, P. (1986). *Outdoor education: Definition and philosophy*. 01.04.2021 tarihinde <https://eric.ed.gov/?q=outdoor+education+definition+and+philosophy&id=ED267941> sayfasından erişilmiştir.
- Gilbertson, K., Bates, T., Mclaughlin, T., & Ewert, A. (1954). *Outdoor education: method and strategies*. United States of America: Human Kinetics.
- Gürgil, F., & Çetin, T. (2018). Bütünleştirilmiş program uygulamalarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersi motivasyonlarına etkisi. *Turkish Studies Educational Sciences* 13(27), 777-794. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14312>

- Jacobs, H. H. (ed). (1989). *Interdisciplinary curriculum: Design and implementation*. United States of America: ASCD 20.04.2021 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED316506.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Karakaş-Özür, N., & Şahin, S. (2017). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 324.
- Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında ilişkilendirmeler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2) 273-304.
- MEB (2018a). *Milli eğitim bakanlığı sosyal bilgiler öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı
- MEB (2018b). *Milli eğitim bakanlığı fen bilimleri öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı
- Özçelik, C., & Semerci, N. (2016). Disiplinler arası öğretim yaklaşımına dayalı hazırlanan öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin geometrik cisimlerin hacimleri konusundaki akademik başarılarına etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 141-150.
- Sontay, G., Tutar, M., & Karamustafaoğlu, O. (2016). Okul dışı öğrenme ortamları ile fen öğretimi hakkında öğrenci görüşleri: Planetarium gezisi. *İnformal Ortamlarda Araştırma Dergisi*, 1(1), 1-24.
- Şimşek, A., & Kaymakçı, S. (Ed). (2015). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. (1996). Disiplinler arası öğretim kavramı ve programlar açısından doğurduğu sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12, 89-94.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.